

Дејана Васин, мср
Докторанд
Нови Сад
dejanavasin@yahoo.com

ТРГОВИНА ДУБРОВЧАНА У МИТРОВИЦИ У 14. ВЕКУ

Сажетак: Дубровчани су током средњег века у трговачком животу Балкана имали врло значајну улогу, а временом су своју делатност проширили и на Угарску. У местима погодним за трговину они су оснивали насеобине у којима је живео и радио одређени број њихових суграђана. Једна од таквих насеобина се налазила у Митровици, а била је најактивнија током друге половине 14. века. Она је била важна станица дубровачке даљинске трговине. У раду се настоји да се анализирају познати дубровачки трговци који су пословали у Митровици и да се уђе у траг њиховим пословним везама са другим местима где су њихови суграђани били активни.

Кључне речи: Митровица, трговина, Дубровчани, Угарска.

Након повлачења Византије са обала Саве и Дунава, Сирмијум је полако замирао јер није имао повољне услове за даљи развој. Средњовековно насеље на тлу старог Сирмијума изникло у 13. веку добило је име по манастиру Светог Димитрија, који се налазио у граду.¹ Као православни манастир надживео је православну епископију којој је припадао са седиштем у Сирмијуму. О њему су се бринули угарски краљеви, а добијао је дарове и од галичких кнежева.² Крајем 12. века краљ Бела III (1173–1196) га је поклонио лаври Светог Теодосија код Јерусалима, а краљ Бела IV (1235–1270) га је са свим поседима 1264. уступио својој ћерки Ани и њеним синовима.³ То је крајем 12. века био богат манастир, који је у поседу имао 26 села или делова села, у њима шест винограда, један воћњак, шеснаест шума, једанаест ливада и рибњака, четири скеле

1 К. Лиречек, *Хришћански елемент у топографској номенклатури балканских земаља*, Зборник КЈ I, Београд 1959, 524–528; С. Ђирковић, *Civitas sancti Demetrii*, у: Сремска Митровица, у част двадесетпетогодишњице ослобођења града 1944–1969, Сремска Митровица 1969, 59; М. Динић, *Средњовековни Срем*, у: Српске земље у средњем веку, Београд 1978, 270–271.

2 Ђ. Харди, *Галички кнежеви дародавци манастира Светог Димитрија на Сави*, Споменница Историјског архива Срем I (2012), 65–75.

3 А. Theiner, *Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia I*, Roma 1859, 9–11, 273.

и четрнаест цркава.⁴ Његово замирање почиње од 1334. године када је патријарх пропустио да именује новог игумана на место преминулог. Папа Климент VI (1342–1352) је покушао да оживи манастир одредивши бискупа Њитре за његовог стараоца са широким овлашћењима.⁵

Овај богати манастир је био клица из које је изникло трговачко насеље које је понело његово име. У 14. веку то је већ био развијен трг. У једној жалби краљу Лајошу I (1342–1382) становника Светог Димитрија из 1366. године се каже да су они ослобођени царина и зато одбијају да је плаћају у месту Пабор, где се налазио брод, и где ју је наплаћивала породица Сент Петери. У истом документу стоји да је привилегије том граду дао краљ Ладислав IV Куманац (1272–1290), а касније су их потврдили краљеви Андрија III (1290–1301) и Карло Роберт (1308–1342), што значи да су становници Светог Димитрија имали трговачке привилегије још крајем 13. века.⁶ Краљ Стефан V (1270–1272) је у Митровици основао комору и ковницу новца.⁷

Важну улогу у развоју трговине имао је град Дубровник, чији су се виспирени трговци упустили у послове по целом Балкану и шире настојећи да себи обезбеде профит. Зато се овом приликом морамо осврнути на њихово пословање, јер је њихов удео у трговини био веома значајан. Њихово присуство, у недостатку других извора, представља најпоузданије мерило привредне развијености неког места, те се они сами по себи намећу као важан чинилац сваког покушаја проучавања економског развитка ових простора у средњем веку.

Активност дубровачких трговаца у околини Митровице може се пратити од краја 13. века. Они се у оностраном Срему спомињу још 1296, а у оностраном 1302. годи-

4 Gy. Györfy, *Преглед добара грчког манастира у Светом Димитрију на Сави (Сремска Митровица) из 12. века*, Споменица Историјског архива Срем 1 (2002), 51–52.

5 A. Theiner, *Vetera monumenta*, 667–668; М. Кисић Божић, Д. Васин, *Писмо папе Климента VI бискупу Њитре, старешина грчког манастира Светог Димитрија*, Споменица Историјског архива Срем 13 (2014), 136–142.

6 G. Wenzel, *Adalékok Száva-szent-Demeter város történetéhez*, Magyar akadémiai értesítő, Philosophiai, történelmi és történettudományi osztályok közlönye 5–3 (1866), 331–332; П. Рокаи, „Бродови“ на Дунаву и притокама на подручју Јужне Угарске у средњем веку, у: Пловидба на Дунаву и његовим притокама кроз векове, Београд 1983, 173; С. Ђирковић, *Civitas Sancti Demetrii*, 62; Не знамо које је тачно привилегије Митровица добила од краља Ладислава IV; можемо само да наслутимо њихове обресе на основу општих карактеристика привилегија које су биле додељиване у то време. То су били право на одређени степен самоуправе који се односио на право постојања судије (*iudex*) и заклетих грађана (*civesiurati*) који су били органи управе у граду, затим право на слободан избор свештеника кога је требало да потврди само надлежни бискуп, право на поседе изван града који су били изузети из јурисдикције жупана и заједница је порезе плаћала директно краљу. Најважнија тачка, што се трговине тиче, било је изузеће од плаћања царина у одређеном опсегу, једној или две жупаније или чак широм земље. Исто тако привилегије су углавном подразумевале одржавање недељног, а понегде и годишњег сајма. Право на *iustapuli* је само неколико градова имало у 13. веку, то су били Острогон, Пешта, Будим, Ђер и Пожун. Ово право је од 14. века чешће додељивано. Поменуте привилегије је у Угарској уживало педесетак тргова, мада их је морало бити више, јер су тим бројем обухваћени само они тргови чије су привилегије сачуване. Оне за које сазнајемо само посредним путем, као што је то случај са Митровицом, нису обухваћене овим бројем. (K. Szende, *Power and Identity. Royal privileges to the towns of medieval Hungary*, in: *Urban liberties and citizenship from the Middle Ages up to now*, ed. Michel Pauly, Porta Alba – Verlag – Trier 2015, 45–52, 63–66).

7 *Историја Мађара*, Београд 2002, (П. Рокаи), 87.

не. О томе говори спор који је вођен пред дубровачким судом октобра 1296. поводом захтева да се наплати један комад сентилерског сукна продатог пре три године у оно-страном Срему.⁸ Да је дубровачких трговаца било и у овостраном Срему види се из одлуке дубровачке владе од 1. маја 1302. којом се наређује под казном од 500 перпера да се због рата за месец и по дана по пријему наредбе врате у град сви трговци који су отишли у Склавонију и Угарску.⁹ Разлог за ову наредбу је био рат који се водио између Србије и Дубровника.¹⁰ Међутим, неки трговци који су боравили у Срему су се изговарали да не могу да се врате у Дубровник преко Босне јер су се банови Младен и Стјепан налазили у Подрињу.¹¹ Исто тако, о боравку Дубровчана у овим крајевима говори и писмо из исте године које је послао из Срема у Дубровник Вук Бобаљевић заједно са другим дубровачким трговцима.¹² Гервазије из породице Стило је 1306. године боравио у Митровици.¹³ Исте године је у Срему био Симон Рекус.¹⁴ О већем присуству Дубровчана у Срему већ 1312. године може да сведочи писмо које је Општина тамо упутила свом грађанину, поменутом Гервазију, а које му је предато у присуству дубровачке властеле Симона Растића,¹⁵ Матије Петрање и многих других из Дубровника.¹⁶ Ових година је у Митровицу долазио и Пријаснијус Рањина.¹⁷ Мада се у неким поменутих случајевима не наводи о ком се месту у Срему ради, сасвим је сигурно да је у питању Сремска Митровица, где се Дубровчани изричито помињу неколико година касније. То је била прва дубровачка колонија у јужној Угарској. Исто тако, тешко је

8 Г. Чремошник, *Канцеларијски и потарски списи 1278–1301*, Зборник за историју, књижевност и језик српског народа, треће одељење, св. 1, Београд 1932, 164–165; К. Јиречек, *Историја Срба 1*, Београд 1952, 189.

9 *Monumenta Ragusina V, libri reformationum 1301–1336*, ed. J. Gelchich, Zagrabiae 1897, 26–27.

10 Б. Крекић, *Зашто је вођен и када је завршен рат између Дубровника и Србије 1301–1302*, ЗРВИ 17, 417–422; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска у средњем веку*, Нови Сад 1986, 14.

11 Б. Храбак, *Дубровчани у Угарској и њихове везе са Београдом и Србијом*, ГГБГ 27 (1980), 57.

12 Име Вук Бобаљевић је у Дубровнику било често. Овај Вук Бобаљевић (1297–1320) је био предак главне лозе Бобаљевића. Његови потомци уздигли су свој род до врло утицајних положаја. Синови су му били Домања, Влахо и Михаило Бобаљевић. (И. Манкен, *Дубровачки патрицијат у 14. веку*, Београд 1960, 117; Б. Крекић, *Вук Бобаљевић*, ЗРВИ 49/4 (1959), 118, нап. 16).

13 *Monumenta Ragusina V*, 212; Б. Храбак, *Дубровчани у Угарској*, 57; Чланови породице Стило су се крајем 13. и почетком 14. века бавили трговином по Србији и Босни. Српска краљица је од поменутог Гервазија наплатила износ од 500 перпера које јој је дуговао Пасквал Пекорарио. (И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 427).

14 Он је био утицајна личност дубровачког патрицијата. Учествовао је у раду Малог већа и Већа умољених и више пута као судија. Активно се бавио поморском и копненом трговином. (И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 384–385).

15 Симон Растић је два пута био члан Већа умољених. Имао је послове у Србији, а 1313. године је заједно са Михаилом Менчетићем ишао краљу Милутину да поднесе жалбе дубровачких трговаца из Рудника. (*Monumenta Ragusina I, libri reformationum 1306–1347, Zagrabiae*, 1879, 24; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 385–386).

16 *Monumenta Ragusina I*, 45; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 14; Б. Храбак, *Дубровчани у Угарској*, 57.

17 Његов отац Грубеша Рањина је имао пословних веза са Италијом, а 1281. године је ишао као посланик српском краљу, и касније је чешће боравио у Србији. (И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 379).

одгонетнути колики је заиста био њихов број, али с обзиром на то да се помињу многи из Дубровника, очигледно их је било доста.¹⁸

Дакле, дубровачка насеобина већ у првој половини 14. века била је бројна. Од Дубровчана који бораве и послују изричито у Митровици помиње се 1319. године Менче Менчетић, коме је влада из Дубровника писала у Митровицу, а одатле јој је одговорено да се он тренутно налази у Будиму. Менчетић је пословао и у суседном Руднику, где је влада децембра 1323. послала писмо својим трговцима који тамо бораве, а међу њима и Менчету Менчетићу, у вези са наплатом некакве штете.¹⁹ Дубровчанин Јаков Кашица је 1319. године послао писмо својој Општини из Митровице.²⁰ И чланови познате дубровачке породице Петрања²¹ су пословали у Митровици. Поменули смо да је 1312. године у Митровици боравио Матија Петрања. Теодор Петрања је маја 1332. у Малом већу заједно са Феличем Градићем изабран за капетана каравана који је носио робу за Босну и Угарску. Тројица чланова рода Петрања, Теодор, Георгије и Андрија, били су у пратњи каравана са још двојицом Дубровчана те су се појавили као сведоци при тужби коју је Мартин Менчетић 21. новембра 1335. подигао против босанског бана јер му је два месеца раније, када је по свом фактору Николи Херпи упутио некакве тканине у Угарску, задржао ове тканине због дуга једног његовог компањона.²²

Георгије Пуцић је био у ортаклуку са неким Берлингером из Барселоне. Ово друштво је, како се чини, највише трговало у Угарској. Раскинуто је 1341. године, а Берлингер је имао право на све тканине њиховог друштва које су се налазиле у Угарској, затим на восак и сребро, по цени по која је важила у Дубровнику. Берлингер је пословао и са Николом Обућарем, који га је путем писма које је носио курир Милтен 10. новембра 1343. звао да дође у Дубровник. Берлингера је прво требало да потражи у Митровици, а ако га тамо не буде било, да га потражи у Будиму или неком другом месту.²³

О пословима Теодора Петрање у Угарској говори и његов тестамент из 1348. године у којем се помиње његов део робе који се налазио код Николе Херпе. По Угарској је трговао и његов син Мароје. Тестаментом из 1348. године овластио је свог зета Клементу Држића да прода његову робу било где да се нађе и од тога исплати дугове Климу и Павлу Менчетићу чију је он робу продавао по Угарској. Задужио је Николу

18 Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 13–14; В. Hrabak, *Dubrovačke naseobine i poslovne stanice u Ugarskoj do 1526. godine*, Balkan i Panonija kroz istoriju, Novi Sad 2006, 100–101.

19 *Monumenta Ragusina* I, 103.

20 *Monumenta Ragusina* V, 143; Његов отац Вита Кашица је пословао већ крајем 13. века у Брскову, а Јаковов брат Паскоје је 1322. године био позван пред краља Стефана Дечанског. Син Витиног брата Клементса је исте године био у Руднику, а Јаковов син се 1336. године жалио на бугарску краљицу јер је наредила да му се у Нишу одузме роба. (И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 172).

21 Ова породица је у првој половини 14. века имала запажену улогу у привредном и политичком животу Дубровника. Било их је у Малом већу, Већу умољених, на трговима по Србији, а неколицина њих је пословала у Митровици. Отац Матије Петрање је био Григорије Петрања, који је крајем седамдесетих година 14. века био конзул у Брскову. Из српских земаља су допремали у Дубровник нарочито восак. Тодор, Андрија и Тома су били синови Матијиног брата Марина, који је био истакнута личност у Дубровнику и заузимао је значајне положаје. (И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 356–360).

22 Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 15; К. Јиречек, Ј. Радонић, *Историја Срба II*, Београд 1981, 190, нап. 65.

23 Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 16; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 368.

Херпу, који је боравио у Митровици, да наплати од неког Мађара 12 перпера на име два сребрна појаса. Георгије, син Марина Петрање, желео је да у Митровици буде и сахрањен у цркви Свете Марије. У тестаменту Томе Петрање из 1348. године помиње се угарска монета, крстати грошеви и руднички грошеви са мачем. Код Николе Херпе у Угарској је имао заложен један велики столњак и два сребрна појаса вредности 13 марака. И у тестаменту Томиног брата Андрије, који је умро исте године кад и Тома, помињу се угарска монета и руднички грошеви. Петрање су до средине 14. века, изгледа, били најактивнија дубровачка властела у Митровици, али је томе крај учинила смрт 1348. године, тако да их је у другој половини 14. века мало остало. Чланови породице Петрања су, како се види, пословали и у Руднику.²⁴

У Митровици је трговао и Дубровчанин Паске Шчезе. Он је у страху од куге која је владала 1348. године саставио тестамент и у њему поред осталог навео да је у Угарској поседовао сребро заједно са Николом Херпом и Николом Албанцем. Ипак, није умро те године – Мало веће је тек 6. маја 1360. изабрало Паска Рањину²⁵ и Вука Градића да покупе сву његову робу и ствари које су се налазиле у Митровици и пошаљу их у Дубровник. Дакле, и Петрање и Шчезе сарађивали су са са Николом Херпом,²⁶ што говори и о његовим разгранатим пословима у овом граду. Он се додуше након 1348. године више не помиње у Митровици, а не зна се ни да ли је после тога ту долазио. За 1348. годину има још неколико примера о пословању Дубровчана везаних за Митровицу. Мартол, син Марина са Колочеча, био је у ортаклуку са Припчетом Утолчићем, који је уложио у ово друштво 227 перпера, а Мартол је био дужан да обавља послове. Мартол је по Угарској пословао и са капиталом који је уложио Богоје Богданелов, а обрачун је извршен јуна 1355.²⁷

О утицају сукоба око Далмације између краља Лајоша и Венеције на пословање Дубровчана у Митровици нема довољно података, али да је с тим у вези ипак било неких сметњи у трговини посредно говори писмо млетачког дужда Дубровнику у коме га обавештава да је склопљено примирје са угарским краљем и да могу бити сигурни и неће бити узнемиравани на својим путовањима.²⁸ У наредним годинама дубровачка насеобина у Митровици је све више расла. Константин Јиречек бележи да је она била у пуном процвату у периоду 1356–1396. и помиње трговачке привилегије које су имали дубровачки трговци у Митровици. Познато је да је након Задарског мира који је Угарска склопила са Венецијом 1358. године Дубровник признао врховну власт

24 Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 15; D. Dinić-Knežević, *Dubrovački arhiv kao izvor za istoriju Vojvodine*, ZHAD 1–2 (1979), 89–90; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 357.

25 Паско Петра Рањина (1344–1379) је био синовац поменутог Пријаснијуса Рањине. Бавио се увозом жита, а одазио је у Валону и Драч. Учествовао је у раду Малог већа. (И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 382).

26 Његов отац Маринче Херпа је трговао по Србији, 1313. године је изабран за конзула у Мачви и околним крајевима. Никола Херпа је од 1356. године скоро редовно учествовао у раду Већа умољених. Умро је од куге 1363. године. (И. Манкен, *Дубровачки партицијат*, 177–178; Б. Храбак, *Рудник под Штурцем и његова дубровачка насеобина*, Зборник радова народног музеја Чачак 14 (1984), 20–21).

27 Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 16; D. Dinić-Knežević, *Dubrovački arhiv kao izvor za istoriju Vojvodine*, 90.

28 *Monumenta Ragusina II, libri reformationum 1347–1352, 1356–1360, Zagrabiae 1882*, 43–44. (Примирје је потписано 1356. године.)

Угарске, што је у сфери трговачког пословања могло само да продуби и унапреди везе које су дубровачки трговци овде већ развили. То је олакшало и Дубровчанима који су већ имали разрађене послове у Србији и Босни да прошире своје деловање и на другу обалу Саве.²⁹ Баш те 1358. године у Митровици је боравио Матија Менчетић.³⁰ Колико је ојачала дубровачка колонија сведочи и то да је влада већ морала да одређује конзуле да решавају спорове међу својим завађеним суграђанима.

Поменуто је да су 1360. године изабрани Паске Рађина и Вук Градић за конзуле који су дужни да покупе све ствари и робу Паска Шчезе који је умро у Митровици и пошаљу их у Дубровник. Исте године се у Митровици помиње Влахо Гучетић, који се као и његови рођаци бавио трговином у Угарској.³¹ За конзула задуженог за решавање спорова међу трговцима је 8. августа 1361. изабран Стефан Соркочевић.³² Он је морао да одабере још два своја суграђана са незаинтересоване стране из редова властеле или грађана и да са њима пресуђује у свим споровима. Такође, влада поручује Стефану Соркочевићу да у њено име саветује Петра Гундулића,³³ Влаха Лукаревића и Плавушка, Јакова и Мароја Радонића да се не свађају, већ да се у његовом присуству једни другима извине под претњом казне од 100 перпера. Очигледно је Соркочевић био одређен за конзула за решавање управо овог спора. Исто тако му је његова влада поручила да саветује дубровачке грађане да не примају грађанство Митровице јер ће у супротном бити кажњени.³⁴ У Митровици је ових година боравио и Херве де Море, коме је 11. јуна

29 К. Јиречек, *Трговачки путеви и рудници Србије и Босне у средњем веку*, Зборник КЈ 1, 296. нап. 279

30 И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 336.

31 Био је члан једног мање политички активног огранка познате породице Гучетић, а он сам се истакао у јавном животу у граду. Убијен је 1463. године. (И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 237, *Monumenta Ragusina III, libri reformationum 1359–1364, Zagrabiae, 1895, 33*).

32 Стефан Соркочевић је у Митровици боравио у млађим данима. Седамдесетих година се већ вратио у Дубровник и у више наврата је био биран за кнеза и на неке друге функције. Био је изузетно утицајна личност у родном граду. Имао је сина Никшу, који је такође боравио у Митровици, а умро је млад. (И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 415–417).

33 Члан веома познате трговачке и патрицијске породице у Дубровнику. Његов отац Бенедикт Маринов и деда Марин такође су се бавили трговином. Браћа Петар и Андрија су били судије у Видину 1368. године. Андрија је стекао лепу каријеру на двору краља Лајоша и те везе је његова влада настојала да користи. У време спора са Николом Алтомановићем дубровачка влада га је молила да се заложу за њене посланике које шаље краљу и да их заштити од Алтомановића. Након тога је изабран за градског кнеза јануара 1373. године, а већ у марту су браћа заједно ишла краљу са молбом да се заложу за сређивање односа између Дубровника и Венеције. О њиховом угледу на угарском двору сведочи и то што им је краљ од 1371. године уступио трибут од 500 перпера које је Република плаћала од 1358. године. Петар је у више наврата биран за кнеза у Дубровнику, а припадао је и Већу умољених и Малом већу. Влада му је поверавала разне мисије код краља Лајоша и касније код краљица Јелисавете и Марије. (Д. Динић-Кнежевић, *Дубровчани у служби угарских владара током средњег века*, ЗМСИ 31 (1985), 8–9; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 270–272).

34 *Monumenta Ragusina III*, 105; Ј. Тадић, *Писма и упутства дубровачке републике I*, Београд 1935, 59–60; С. Ћирковић, *Civitas Sancti Demetrii*, 64; Б. Храбак, *Дубровчани у Угарској*, 58; К. Јиречек, *Važnost Dubrovnika и трговачкој повјести средњег вијека*, Dubrovnik 1915, 94; У Угарској је у ово време трговао и Милтен Пањуровић. У његовом тестаменту, који је састављен 20. јуна 1363, стоји да су му тамо остале неке ствари (кревет, завесе, одело) и да су му неки Мађари којима је продавао одело и накит остали дужни. У пословним односима био је са Припком Утолчићем, коме је дуговао 120 дуката. Припче је периоду

1364. наређено да због дугова Мартина Прокулића³⁵ према Бенешу Бенешућу, његове једне бисаге сребра које су се налазиле у Митровици држи код себе и пошаље када се то од њега буде затражило, на шта се он и обавезао да ће тако учинити. Он је био у Митровици и јануара 1388, када је изабран за конзула, а судије су били Мишлен и Никша Ненадови. Херве де Море је дужи временски период боравио у Митровици, о чему сведочи то што је 4. августа 1365. код њега ступила у службу на шест година без новчане надокнаде Маргарета из Митровице.³⁶ Ових година трговином у Митровици су се бавили и Јакопче, син Илије Обућара, и Покре Бенешућ. Они се помињу у једном случају из 1369. године у коме је Јакопче дуговао 50 дуката бану Николи Горјанском и Михаилу Рожди, који је овај дуг хтео да наплати од Покре Бенешућа. Како се случај отегао, они су тај дуг наплатили тако што су одузели на тргу у Митровици пет печа тканина двојици других Дубровчана – Петроју, синовцу већ поменутог Припчета Утолчића који је такође вероватно пословао у Митровици, и Милцу Волшиковићу. Јакопче је прекорен и позван на одговорност од стране своје владе због ових догађаја, али не зна се како се случај завршио.³⁷ Дубровачки трговци су трпели и неугоде изазване пљачком. Веће умољених се новембра 1364. обратило угарском краљу у вези са пљачком и штетом нанетом дубровачким трговцима у Угарској, а исто тако је донело одлуку да се не узима залог онима који су претрпели штете у Срему. На крају је закључено да се у Митровицу пошаље један курир да сазна истину о пљачки и штети учињеној трговцима и да се тек по његовом повратку шаље посланство краљу.³⁸

Невоље које су снашле Дубровачку општину у вези са сукобом са Николом Алтомановићем 1370–1372. вероватно су ометале трговачки промет тих година, али о томе нема превише конкретних података, а Дубровчани се и у то време везују за

1358–1361. неколико пута је ишао као посланик своје владе на угарски двор. С обзиром на то да је Митровица била успутна станица при одласку у Будим, то је још један разлог више да се може претпоставити да се тамо успут бавио и трговином. За његовог синовца Петроја то поуздано знамо. (Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 59).

35 Мартин Прокулић је у новембру 1364. боравио у Призрену и одатле је отишао у Видин. Тамо је две године био затворен на подстрек Андрије Гундулића, витеза краља Лајоша. Пошто је губитак који је због тога претрпео био 2000 перпера, када се вратио у Дубровник, поднео је 26. новембра 1367. тужбу против Андрије Гундулића, који му је у Видину у својој кући већ био признао кривицу. Суд је због тога позвао Андрију Гундулића да у року од три месеца дође у Дубровник или да упути законитог заступника. Андрија и његов брат Петар затворили су курире који су носили овај позив и одузели га, те су се они у Дубровник вратили тек августа следеће године. Овај спор је завршен тек јула 1381. након смрти обојице. Одлучено је да Мартинов син Налко запоседне имовину Андрије Гундулића у двострукој вредности од поднетог захтева, што је износило 4000 перпера, јер се Андрија није одазвао судском позиву када му је био упућен. (Ј. Тадић, *Писма и упутства I*, 171–173; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 372–373; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 60).

36 Ј. Тадић, *Писма и упутства I*, 128; *Monumenta Ragusina IV, libri reformationum 1364–1396*, Zagrabiae 1896, 22; М. Динић, *Одлуке већа дубровачке републике II*, Београд 1964, 450; По Угарској је трговао и умро 1403. Паске, син Херва де Мореа, те је наређено Жору Палмотићу, Николи Милошевићу и Франку Округлићу да пронађу Пасков тестамент и испитају сведоке који су присуствовали његовом састављању. (Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 60).

37 *Monumenta Ragusina II*, 70, IV, 114; Јорјо Тадић, *Писма и упутства I*, 200–201; 226; С. Ћирковић, *Civitas Sancti Demetrii*, 65; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 63–64.

38 *Monumenta Ragusina IV*, 35–36; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 63.

Митровицу. Ипак, влада се жалила краљу Лајошу на поступке Николе Алтомановића јер је тражио од њих исплату светодмитровског дохотка и вршио насиље над трговцима. Њени поклицари, који су ове жалбе носили краљу, били су упућени на двор марта 1371, а њихова влада им је у мају поново писала о рђавим поступцима Николе Алтомановића према њеним трговцима. У то време је бан Никола Горјански желео да пошаље Дубровчанина Живка Длшчића и свог човека Михаила Рождија да преговарају са Николом Алтомановићем, али је дубровачка влада наредила Длшчићу да не напушта Митровицу док не добије упутства од њених поклицара који се налазе у Будиму. Такође му је поручено да пренесе бану да Никола Алтомановић и даље врши насиље над дубровачким трговцима и да је заробљене Дубровчане пустио тек након што су му исплатили 4000 дуката, а укупна штета коју им је нанео је износила 30.000 дуката. О свему овоме је влада и сама писала бану, а упут га је обавестила и да је Никола Алтомановић постао још гори од када је сазнао да се бан заузима за интересе Дубровника.³⁹

Седамдесетих година 14. века у Митровици су пословали и чланови познатих породица Гучетић и Бунјић. Има података о активностима браће Марина и Вита Гучетића у овом месту.⁴⁰ Из ове породице трговао је по Угарској и Никола, син Марина Гучетића из Пустијерне. У априлу 1375. је добио налог од своје владе да замоли краља Лајоша да се заузме код апулијске краљице Ђоване да дозволи Дубровнику извоз 4000 товара жита годишње. На путу из Будима требало је да сврати у Митровицу и тамо се задржи највише осам дана. Наредне године је влада из Дубровника писала њему и осталим трговцима у Митровици, Мартолу Катени, Паскалу Менчетићу и Симку Бунјићу, да је за конзула одредила Паскала Менчетића, који је требало да изабере још двојицу судија зарад решавања спорова међу Дубровчанима у Митровици и осталим околним местима. Пресуде оверене печатом били су обавезни да најкасније за месец дана пошаљу у

39 М. Динић, *О Николи Алтомановићу*, Београд 1932, 15–20; Ј. Тадић, *Писма и упутства I*, 209–215; *Monumenta Ragusina IV*, 120–121; Ј. Gelcich, L. Thallóczy, *Ragusa és Magyarország összeköttetéseiinek oklevéltára*, Budapest 1887, 54–57; Дубровачка општина је писала и свом властелину Андрији Гундулићу, који је био у служби краља Лајоша, и молила га да са дубровачким посланицима оде на краљев двор и заузме се за заштиту интереса свог града. (*Monumenta Ragusina IV*, 122; Ј. Gelcich, L. Thallóczy, *Ragusa és Magyarország összeköttetéseiinek oklevéltára*, 59; Ј. Тадић, *Писма и Упутства I*, 221; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 30).

40 Марин Гучетић је био значајна личност у Дубровнику у 14 веку. Уз свог таста Николу Бућу, који је био протовестијар цара Душана, боравао је на српском двору. После његове смрти преузео је дужност протовестијара све до децембра 1355, када га је цар Душан разрешио свих обавеза. Већ следеће године га је Венеција ангажовала да у њено име преговара са краљем Лајошем, јануара 1459. је посланство у коме се он налазило успело да од краља издејствује слободан избор градског кнеза, а у априлу је на то место изабран сам Марин Гучетић. Након тога је често боравао у Будиму, где је имао јаке везе на двору, па чак и наклоност самог краља, те је дубровачка влада често користила ову ситуацију да тражи од њега да се заузме за свој родни град. Марин се упут бавио и трговином по Угарској. Трговао је заједно са својим братом Витом, али је међу њима дошло до спора, па су 3. априла 1368. изабрали тројицу арбитра који су утврдили да немају никаква међусобна потраживања. Из друштва које су имали у Угарској, Марин је имао право на две трећине прихода, а Вита на једну трећину. Марин је две године након овога умро, а Вита га је надживео за двадесет година. (Д. Динић-Кнежевић, *Дубровчани у служби угарских владара*, 7–8; М. Медини, *Дубровник Гучетића*, Београд 1953, 47, 87–89; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 245–246; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 64).

Дубровник. Ако конзул напусти Митровицу, влада је била дужна да именује другог, а за случај да судија оде из града, конзул је бирао другог. Зна се да су Никола Гучетић и Паскал Менчетић били у Угарској и следеће године. Дубровачки посланик који је тада ишао краљу требало је да успут сврати у Митровицу и да настави пут заједно са овом двојицом, а уколико их тамо не нађе, требало је да настави сам. Очигледно је да ни сама влада није тачно знала где се они налазе, што може да сведочи о томе да су често путовали у складу са својим пословима, али је веома често место где је прво тражила своје грађане била управо Митровица, која је очигледно била главно место окупљања Дубровчана у Угарској. Никола Гучетић је у Угарској био и априла 1381, када је у Већу умољених одлучено да се због рата око Тенедоса позову у град дубровачки трговци. Са њим је тада био *Macho de Pone*.⁴¹ Лука Бунић је трговао у Митровици и тамо стекао пословне партнере, тако да је марта 1372. Братен, син неког Толка из Митровице, од њега позајмио 147 дуката. Сведок томе је био његов суграђанин Петар Иванишевић, који је такође тада од Луке Бунића позајмио 871 дукат.⁴² Лукиног брата или рођака Симка Бунића поменули смо међу грађанима у Митровици којима пише Дубровачка општина. Поменути дубровачки трговац из Митровице Петар Иванишевић је јуна 1373. позван на одговорност код своје владе због неплаћених царина на робу коју је купио у Венецији и однео у Угарску. Петар Иванишевић се није одазвао овом позиву, па је влада следеће године поново позвала њега и Мартола Катену да за два месеца од пријема позива дођу у Дубровник или пошаљу заступника да се реши овај случај. На Иванишевића се тужио и Јаков Соркочевевић да у време када је он био закупац царине Петар није платио царину на увезену робу. Курири су их већ током априла 1374. пронашли у Митровици и предали им писмо, о чему су по повратку обавестили кнеза и судије.⁴³ У Митровици је пословао и Мартол Катена. Он је у овом граду био 1369. и 1376. године, а 1379. године му је дозвољено да иде рашком краљу зарад сређивања својих ствари. Недуго потом опет се налазио негде у Угарској када је позван да плати царину у Дубровнику за робу коју је купио у Угарској.⁴⁴

Почетком 1379. године је дубровачка влада због рата око Тенедоса почела да више води рачуна о својим грађанима који напуштају Дубровник, те је априла те године Веће умољених дозволило да из града оде само трећина од оних који су то тражили. Они који су желели да оду у Сребрницу или у Митровицу имали су рок за повратак

41 *Monumenta Ragusina* IV, 147–148, 152–153, 230; Ј. Тадић, *Писма и упутства I*, 305–306, 341–342; М. Динић, *Одлуке већа дубровачке републике 1*, Београд 1951, 128–129; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 254; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 35, 64–65; Б. Крекић, *Дубровник и рат око Тенедоса*, ЗРВИ 59/5 (1958), 21–46.

42 Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 66; Нисмо сасвим сигурни ко је у ствари овај Лука Бунић. Може бити да је брат Симка и Михаела Бунића, односно син Јунија Марина Бунића. Мада И. Манкен не наводи изричито да је Јуније Маринов имао и трећег сина. С друге стране, може бити и да је овај Лука син Миха Лукиног и брат Марина М. Бунића, те би у том случају био даљи рођак Симка и Михаела Бунића. Према годинама могућа је и друга опција. (И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 146–156).

43 Ј. Тадић, *Писма и упутства I*, 275–276, 278–280; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 65.

44 Мартол Катена је у Угарској био и 1380. године, када је влада тражила да краљу преда једно њено писмо. Имао је сина Миха, који је саставио тестамент 1431. и био је последњи познати члан ове породице, која је тада изумрла. Иначе, у политичком животу Дубровника нису постигли значајније успехе. (И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 173–174; Ј. Тадић, *Писма и упутства I*, 193).

у Дубровник два месеца. Веће умољених је 16. августа 1379. писало својим посланицима код босанског краља да га замоле да се заузме за дубровачке трговце у случају глете, коју је од њих одузео мачвански бан у Митровици. Он је то силом одузео од Дубровчана тврдећи да припада краљу.⁴⁵ Када је влада слала Дамњана, сина епископа Маркана, као свог поклисара краљу у јулу исте године, наредила му је да са једним слугом оде у Митровицу. Одатле је требало да Паскал Менчетић и Никша Гучетић, за које се претпостављало да се тада налазе у Митровици, оду са послаником код краља. Ако њих не нађе у Митровици, требало је да сам настави пут. Паскал Менчетић је 1380. године био у Митровици, где је примио наредбу да намири дуг који има према покојном Андрији Гундулићу.⁴⁶

Колико је нередовно стање у Угарској након смрти Лајоша Великог 1382. године утицало на трговачки промет у Митровици, тешко је рећи. Сигурно је да је било неких потешкоћа и ванредних прилика због тога, али имамо податке о активној трговини на овом простору. Поменути Бунићи, Лука и Симко, и ових су година имали послове везане за Угарску и Митровицу. Они су у лето 1381. у Угарску увезли робу коју им је брат Михајло Бунић послао из Аконе у Задар, а након две године су платили царину за ту робу.⁴⁷ У току 1382. и 1383. године Петар Гундулић је у неколико наврата путовао у Угарску као посланик своје владе, а априла 1383. је заједно са Стефаном Лукаревићем од краљица Марије и Јелисавете издејствовао потврду привилегија које је дубровачким трговцима дао краљ Лајош.⁴⁸ Напоменули смо да се Петар Гундулић бавио трговином у Митровици, а да ли је ова путовања користио у исте сврхе, не може се рећи, мада није искључено. Марин Бунић је 1385. године отишао у Угарску као поклисар да од краљице тражи потврду привилегије за трговину сољу.⁴⁹ Ових година је у Митровици умро и Оберко Пањуровић, који је можда био брат поменутог Милтена Пањуровића, па је дубровачка влада 27. септембра 1386. одредила Микоја Богојевића и Милтена Мартоливића за прокураторе који је требало да покупе и пошаљу у Дубровник Оберкову имовину која се налазила у Митровици.⁵⁰ У октобру 1387. је Марин Бунић поново

45 *Monumenta Ragusina* IV, 206, 237; С. Ђирковић, *Civitas Sancti Demetrii*, 65.

46 *Monumenta Ragusina* IV, 230–231; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 37; Ј. Тадић, *Писма и унутства I*, 405–406.

47 Симко Бунић је имао разгранате послове и у трговини по балканским земљама и у великој мери са суседном Италијом, где је извозио широк асортиман производа. Тамо га је заступао млађи брат Михајло, који је примао и слао му робу коју је он продавао по Србији, Босни и Угарској. (М. Динић, *Одлуке већа I*, 335; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 149–151; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 66).

48 М. Динић, *Одлуке већа I*, 313–315, 328, 390; Ј. Радонић, *Дубровачка акта и повеље I/1*, Београд 1934, 118–119; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 62.

49 Ј. Радонић, *Дубровачка акта и повеље I/1*, 179; Марин Миха Бунић је имао брата Луку са којим је заједно пословао. Обим њихове трговине је био изузетно велик. У Италију и на Левант су извозили из унутрашњости Балканског полуострва највише олово, затим сребро, бакар, злато, гвожђе, крзно и восак, а овамо су доносили со, уље, тканине и друго. Њихов отац и стричеви су се интензивно бавили трговином по Србији и били закупци царина у Призрену. Стричеви Марин Ј. и Јоханес Ј. Бунић су били и истакнуте дипломате на српском односно угарском двору. Јоханес Ј. Бунић је био један од тројице поклисара који су закључили уговор са краљем Лајошем у Вишеграду 1358. године. Маринов син Лука Бунић (1399–1430) је био у служби краља Жигмунда (И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 153–155).

50 Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 59 нап. 2.

био на двору, овога пута заједно са Јунијем Соркочевићем. Тада је краљ Жигмунд (1387–1437) потврдио Дубровчанима привилегије које су им доделили ранији угарски краљеви.⁵¹ Овом приликом су добили још једну важну привилегију која се односила на то да је краљ дозволио дубровачким трговцима у Срему да продају сребро из Босне и из Србије својим суграђанима и да га извозе у Дубровник.⁵² Велико веће је децембра 1387. пренело на кнеза и Мало веће право да бирају конзуле за своје трговце, између осталог и у Срему. Они су пре свега бирани из редова властеле, а ако је нема, онда из реда грађана. Уз конзула су бирани и још двојица судија који су имали право да суде у споровима. Јануара следеће године, дакле 1388, за конзула у Митровици је изабран већ поменути Херве де Море јер тренутно тамо није било ниједног властелина, а за судије Мишлен и Никша Ненадови.⁵³ Недостатак властеоских породица у овом периоду могао би да значи смањивање интензитета пословања Дубровчана везаних за Митровицу, али управо ових година је ту формирано трговачко друштво највећег забележеног обима на подручју Угарске. Најпре су се Марин и Лука Бунић удружили са Јаковом Гундулићем и децембра 1389. ангажовали Андрију Менчетића да годину дана тргује њиховом робом по Угарској на ризик друштва. За тај посао обећали су му 100 дуката и трошкове за коње и људе који су му потребни, а Андрија је по истеку уговореног рока био дужан да им поднесе рачун о пословању. Још док је овај уговор био на снази, фебруара 1390, склопили су друштво на шест месеци с једне стране Лука и Марин Бунић,⁵⁴ Мартол Цријевић, Јаков и Павле Гундулић, а с друге стране Михајло и Марин Растић⁵⁵ и Марин Кабужић, као прокуратор Влаха Менчетића. Прва група компаноња уложила је робу коју је требало да шаље у Митровицу тамошњем конзулу Херве де Мореу и Мишлену Мартоловом, робу која је требало да се шаље њиховом фактору Андрији Менчетићу, затим робу која је требало да се на две барке шаље у Сењ Млечанину Бартоломеју, који је одатле требало да је пошаље у Будим, затим робу коју је у њихово име требало са Леванта да доведе апотекар Иван Салинбено и сву робу која на њихово име стигне из Венеције и Фиренце, укупне вредности око 8000 дуката. Друга група компаноња уложила је робу која је стигла из Венеције и ону која је тек требало да стигне у вредности од 2000 дуката. Послове друштва је у Будиму требало да води

51 J. Радонић, *Дубровачка акта и повеље 1/1*, 185–188; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 155.

52 G. Wenzel, *Magyar diplomaciai emlékek az Anjou-korból III*, Budapest 1876, 650–651; J. Радонић, *Дубровачка акта и повеље 1/1*, 195–196.

53 М. Динић, *Одлуке већа II*, 450.

54 За Буниће је као њихов фактор радио и Лоренцо Риза, који им је набављао робу на Истоку. На Родосу му је опљачкано 28 цакова памука, па су Марин и Лука фебруара 1391. одредили Касота, властелина са Родоса, да покрене поступак у вези са овом опљачком. Касота је одобрење за ово требало да тражи од угарског двора. Вероватно је и овај памук био намењен њиховој компанији у Угарској. Лоренцо је радио и за Симона Гучетића, коме се фебруара 1397. обавезао да пошаље у Дријева извесну количину воска. Истог дана је обећао да ће му првом барком послати у Сењ два и по милијара тврдог бакра по мери града Будима, који је требало да иде за Загреб. (Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 68).

55 Чланови истакнуте породице Растић. Михаило Растић се бавио трговином и закупом царина и дипломатијом. Имао је истакнут положај на двору босанског владара, где је и његов син Мароје изградио каријеру. Други Михаилов син Аловизије Растић је имао изузетан утицај на двору деспота Ђурђа. (И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 391–392).

Михајло Растић. До 12. новембра 1390. у друштво је уложено 10.499 дуката. Друштво је по Угарској пословало и следеће године, али уз другачије учешће у добити.⁵⁶

О статусу дубровачке колоније у Митровици посредно говори и случај Дубровчанина Никше, кога су новембра 1390. ухватили људи тадашњег мачванског бана Стефана Лошонција јер је на копљу носио грб Иваниша Хорвата, бившег бана који је имао упориште у тим областима. Свог заробљеника су повели бану, али су их успут пресрела двојица дубровачких трговаца Симко и Влахуша, који су били такође из Митровице и ослободили су свог суграђанина, а ову двојицу су сад они заробили и предали митровачком судији који их је држао у заточеништву докле су они то хтели. Том приликом су им одузели два коња, оружје и одећу у вредности од 300 флорена. Стефан Лошонци је накнадно тражио правду за своје људе.⁵⁷ Не зна се како се овај случај завршио али он умногоме илуструје слободу деловања Дубровчана, што само може да говори у прилог њиховом утицају на овом подручју који је једино могао да произађе из њихове економске солидности.

Браћа Бунић су пословала у Угарској и у току 1395. године. Марину Бунићу⁵⁸ је остао дужан Франческо Бернардов, који је био у служби угарског краља, те се око тога спорио са Петром, прокуратором Марина Бунића, због чега је дубровачка влада тражила од својих посланика који су ишли на угарски двор да се заложу за њега да се тај дуг исплати. Исте године Бунићима је Павле Гундулић слао свилу и накит. Први пут по Михајлу Растићу, који му је из непознатих разлога вратио пошиљку, а затим по Петру, сину Конрада Фирентинца.⁵⁹ Године 1396. за дубровачког конзула у Митровици је именован Тонко Лијефковић. Код њега су се налазиле повластице и повеље за дубровачке трговце у овом граду па је од своје владе добио налог да их препише и копије упути у Дубровник, а оригинале сачува и у случају потребе покаже их заинтересованим дубровачким трговцима.⁶⁰

Исте године, након Никополске битке, турска војска је протутњала Сремом и Славонијом и успут опустошила Митровицу. Она је тада страховито страдала и више се економски није опоравила. Становништво је силом расељено, а дубровачки трговци су напустили Митровицу и њихова влада им је забранила да одлазе тамо. Ипак, већ 28. новембра исте године именовани су конзули за Срем онако како је предвиђено поментом одлуком из 1387. године, али Митровица се изричито не наводи те је логичније претпоставити да се ова наредба односила на друга места. Када се Митровица опора-

56 Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 67.

57 I. Nagy, *Hazai Okmánytár. Codex diplomaticus patrius VII*, Budapest 1880, 426–427; Никша Брајана Ненадић је 1388. године био изабран за судију у Митровици. (С. Ћирковић, *Civitas Sancti Demetrii*, 67; М. Динић, *Одлуке већа II*, 450).

58 У Угарској је трговао Лука, син Марина Бунића, а био је и у служби угарског краља. Почетком 15. века је боравио у Угарској, па је јануара 1410. у Дубровнику његов брат Тома ангажовао Влатка Медојевића из Стона и Ивана Никшића из Дубровника да годину дана раде за Луку у Угарској уз обезбеђену плату, храну, стан и одело. Био је у служби краља Жигмунда, који га је 1413. године послао у Дубровник да уручи позиве да се договоре око острва Брача, Хвара и Корчуле за које су Дубровчани били заинтересовани, а које је краљ узео од херцега Хрвоја Вукчића. (Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 68; Иста, *Дубровчани у служби угарских владара*, 9).

59 Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 68.

60 С. Ћирковић, *Civitas Sancti Demetrii*, 64.

вила од турских пустошења, Дубровчани су поново почели да је посећују, али се то сводило на појединачне случајеве и град није повратио стари сјај. Тада се Дубровчани више везују за трговину у Београду, мада су неки од њих из Београда пословали у Митровици. Зна се да је Михо Градић своју кућу у Митровици продао деспоту Стефану Лазаревићу.⁶¹ У Митровици је почетком 15. века трговао и Марин Бутуровић, који је пословао и у Београду, и у Смедереву и у Руднику. У Митровици је октобра 1408. саставио тестамент који је писао Ђурек Катић, а који је предат Богоју Маројевићу у Смедереву да га однесе у Дубровник.⁶² Тридесетих година су поново бирани конзули за Митровицу, али је ипак посећивање Дубровчана сведено на минимум.⁶³ Касније је трговачко друштво, које су основала браћа Соркочевих, трговало и по Митровици од марта 1434. па све до краја 1441. године. Када су се на крају сводили рачуни, испоставило се да постоји велики број дужника из Угарске. То су били неки Стефан из Митровице који је дуговао за неко сребро, затим је угарски краљ дуговао 142 дуката, деспот Ђурађ осам литара сребра. Међу дужницима су били још и Брајан Радиновић из Београда, Величко из Крупња, Прибисав са Мораве, Прибисав, бродар са Дрине, неки из Трговишта и Сребренице, па чак и три Турчина, вероватно из Србије.⁶⁴ На примеру ове компаније види се колику су мрежу пословања имали дубровачки трговци и колико су били повезани са разним местима у Србији и Угарској. Има сведочанстава о боравку Дубровчана у Митровици и 1446. године. Исте године се у граду помиње и сајам.⁶⁵ По свему судећи, дубровачка насеобина у Митровици није потпуно замрла нити су Дубровчани престали да је посећују и да послују у њој, али су временом друге дестинације постале привлачније. То је најпре био Београд, а у време након обнове Деспотовине Смедерево.

Највећи удео у трговини у Митровици имале су тканине. Продавало се више врста тканина страног порекла. Дубровачки трговци су текстил из Италије, Француске и Византије продавали у залеђу, а део тога је одлазило ка северу преко Митровице. Трговина овом робом се одвијала још крајем 13. века. Октобра 1296. у Дубровнику је вођен спор између Радослава Вуктенића и Браторада, слуге Влаха Менчетића коме је Радослав три године раније продао у Срему комад сентилерског сукна у вредности 8

61 Деспот Стефан је између јуна 1417. и јануара 1419. наредио Мароју, Бенку и Јакши, својим цариницима у Сребрници, да Миху, Матковом и Маројевом сестрићу, дају 15 либара сребра за контуш и за брачин што је узео од њега, а за кућу коју је од њега купио у Митровици пет либара сребра. Пошто исплату врше сребрнички цариници, Д. Динић Кнежевић сматра да се ради о Сремској а не Косовској Митровици, која се у дубровачким изворима помиње тек 40-их годна 15 века. (Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 70).

62 М. Динић, *Грађа за историју Београда у средњем веку II*, Београд 1958, 13–14, 19; Ј. Калић-Мијушковић, *Београд у средњем веку*, Београд 1967, 88; Б. Храбак, *Рудник под Штурцем*, 30.

63 Јула 1430. је у Митровици на захтев Влаха Бобаљевића против Михоча Милошевића образована комисија коју су чинили Stanissade Запа, као конзул, и Братко Мишленовић и Матко Величковић, као судије. (Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 70; Б. Храбак, *Дубровчани у Угарској*, 62).

64 Б. Храбак, *Дубровчани у Угарској*, 62.

65 Тада је у рудник Сасе код Сребрнице побегао Божидар Милошевић, слуга Џивка Браишића, укравши 180 дуката и неке друге ствари. Један од сведока је био Радак Ивковић, коме је овај случај био познат јер се у августу враћао са сајма у Митровици. Његов исказ је потврдио Томко Утјешиновић, слуга Матулина Скверлиштића. (Б. Храбак, *Дубровчани у Угарској*, 62).

перпера, а овај му није исплатио.⁶⁶ Тканине је у Митровицу слао и Мартин Менчетић 1335. године по свом фактору Николи Херпи, а оне су биле задржане због неког дуга. И Паске Шчезе, који је такође трговао у Митровици, у свом тестаменту из 1348. године наводи да је имао 40 печу фустана. Тканинама је трговало и друштво које су склопили већ поменути Георгије Пуцић и Берлингер из Барселоне.⁶⁷ На тргу у Митровици су 1369. године мачвански бан и Михаило Рожди узели од Дубровчанина Петроја Утолчића и Милца Волишковића пет печу тканина на име онога што им је дуговао један њихов суграђанин.⁶⁸ Тканине је у Угарску слао и Павле Гундулић. Он и његови компаноци нису морали да плате царину на једну испоруку из 1395. године коју су слали у Угарску преко Фирентинца Петра Конрадовога, пошто је већ била царињена кад су је слали по Михајлу Растићу, који ју је вратио. Гундулић је 1398. године био у Венецији, где је набављао тканине, а тада је купио 32 комада сукна. Тада је 63 комада сукна купио и Мартол Пријевић. Знамо да су њих тројица тесно сарађивали и били везани за Угарску и Митровицу.⁶⁹ Интересантно је да је у Ковину било дозвољено страним трговцима да тканинама тргују само на велико, односно морали су их продавати у целим балама. Вероватно је ова мера служила да заштити домаће трговце који су трговали на локалном нивоу на мало. Да ли је слична мера постојала и у Митровици није познато.⁷⁰ Са тканинама је у Угарску ишао и Никола Гучетић. Он је из Романије прошао кроз Србију и отишао у Варадин са дозволом кнеза Ковина и бискупа Варадина. При одласку из Варадина био је нападнут и одузета му је роба, због чега се после жалио краљици Барбари 1432. године.⁷¹

Сребро је било омиљени предмет трговине Дубровчана и они су га у огромним количинама износили из Србије, те га пласирали даље на запад, највише у Италију. Дубровчанин Паске Шчезе, који је трговао у Митровици, у свом тестаменту из 1348. године наводи да је поред осталог имао шест либара финог сребра. Друштво које су склопили Георгије Пуцић и Берлингер из Барселоне, а које је било везано за Митровицу, такође је трговало сребром. У једном дужничком спору се помињу и једне бисаге сребра у власништву Мартина Прокулића, који је такође трговао у Митровици.⁷² Код једног Дубровчанина у Митровици се налазила већа количина глете, нупроизвода који се добијао при пречишћавању сребра. Глета се користила и у фармацији у то време.⁷³ Али то су пре свега мале количине које не остављају утисак о интензивној трговини сребром на овом простору. Дубровчани су 1387. године тражили и добили од краља Жигмунда право да њихови трговци из Срема купују сребро у Босни и Рашкој и да га потом продају својим суграђанима и извезу у Дубровник. Видели смо да се и пре тога трговало сребром у Митровици, али је ова привилегија значајна јер је промет

66 Д. Динић-Кнежевић, *Тканине у привреди средњовековног Дубровника*, Београд 1982, 35; Г. Чремошник, *Канцеларијски и нотарски списи*, 164–165.

67 Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 15–16.

68 Исто, 63.

69 Д. Динић-Кнежевић, *Тканине*, 80, 83; Исто, *Дубровник и Угарска*, 67–68.

70 I. Magdics, *Rácszevei Oktánytár*, Székesfehérvár 1888, 7.

71 Д. Динић-Кнежевић, *Тканине*, 257.

72 Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 16, 60.

73 С. Ћирковић, *Civitas Sancti Demetrii*, 65.

сребром у Угарској био ограничен.⁷⁴ Очигледно је постојала потреба да се унапреди трговина сребром на овим просторима.

Трговало се и бавром, који је највероватније потицао из Рудника, с обзиром на то да је доста трговаца из Митровице боравило и тамо.⁷⁵ Бакар се у великим количинама извозио из Угарске. Главна лежишта бакра су се налазила на северу Угарске у данашњој Словачкој. Један део тог бакра је дунавским путем довожен до Београда и онда даље Савом до Градишке, одакле је пут ишао за Сењ.⁷⁶ Дубровчанин из Митровице Петар Иванишевић је извозио бакар у Венецију.⁷⁷

Важан трговачки артикал је била со. Најважнији рудници соли у Угарској су се налазили у Ердељу и одатле се со превозила реком Мориш до Сегедина, који је био важан центар за њену даљу дистрибуцију.⁷⁸ Коморе соли налазиле су се у Митровици, Ковину и Сланкамену, Сонти.⁷⁹ Дубровчани су још 1385. године од краљице Јелисавете тражили привилегије о слободној трговини овом намирницом.⁸⁰ Со је из Угарске увозена у Србију. Године 1414. се изричито помиње со из Угарске у Приштини.⁸¹

Дубровчани су у Митровицу доносили и разне друге ствари. Мароје Петрања је Николу Херпу, који је боравио у Митровици, задужио да наплати од неког Мађара 12 перпера за два сребрна појаса. Тома Петрања је код Николе Херпе имао заложен један велики столњак и два сребрна појаса вредности 13 марака. Милтен Пањуровић у свом тестаменту из 1363. године наводи да су му тамо остали кревет, завесе, одело и друге ствари, и да су му неки Мађари којима је продавао одело и накит остали дужни. Као фактор браће Марина и Луке Бунића је радио Лоренцо Риза, који им је набављао робу на Истоку. На Родосу му је 1391. године опљачкано 28 цакова памука. Вероватно је и овај памук био намењен њиховој компанији у Угарској. Бунићима је Павле Гундулић и у току 1395. године слао свилу и накит. Године 1379. двојица мађарских трговаца су из Дубровника извезли два товара уља. Марин Ђурђевић је 1471. године у Угарску извозио шафран.⁸²

74 G. Wenzel, *Diplomacizai emlékek az Anjou-korból III*, 650–651; Б. Храбак, *Дубровчани у Угарској*, 63; С. Ћирковић, *Civitas Sancti Demetrii*, 65; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 65.

75 Вид. нап. 15, 19, 20, 24, 62; О Руднику у средњем веку: М. Динић, *За историју рударства у средњевијековној Србији и Босни 2*, Из српске историје средњег века, 555–584.

76 Бакар је у Венецију највише стизао из Немачке, Босне и Византије, али и у 14. и почетком 15. века из Угарске. (Б. Храбак, *Извоз бакра из Угарске и суседних крајева преко Сења у 14. и 15. веку*, ЗМСИ 31 (1985), 43–50.

77 С. Ћирковић, *Civitas Sancti Demetrii*, 65.

78 A. Kubinyi, *Königliches Salzmonopol und die Städte des Königreich Ungarn in Mittelalter*, in: *Stadt und Salz*, ed. W. Rausch, Linz 1988, 213–214; M. Szilágyi, *Árpád perid communication networks*, (doktorska disertacija u rukopisu), 90. Краљ Андрија II је у Златној були забранио да се постаје за дистрибуцију соли налазе било где друго осим у Сегендину, Салацеи (Салач) и на граници. (G. Fejér, *Codexdiplomaticus, III/1*, 377).

79 П. Рокаи, *Бродови*, 141, 160, 165.

80 Ј. Радонић, *Дубровачка акта и повеље, I/1*, 178–179; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 66; И. Манкнен, *Дубровачки патрицијат*, 155.

81 К. Јиреček, *Važnost Dubrovnika*, 39, нар. 61.

82 Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 15, 61, 67–68, 187.

Четрнаести век је био златни век трговине у Митровици. О томе сведоче бројни дубровачки трговци који су ту живели, боравили и радили. Неки су ту и умрли и били сахрањени. Велик број њих или њихових родитеља и синова или рођака је трговао и у другим местима по Србији и Угарској, а доста их је преко Митровице одлазило и у Будим. То сведочи о разгранатости њихове мреже пословања. На тај начин је трг у Митровици био уклопљен у даљинску трговину. У документима се поименце помиње око 60 Дубровчана који су боравили у Митровици. Више од 40 њих се помиње у периоду 1356–1396, у време када је, како је приметио Константин Јиречек, колонија највише цветала. Сигурно их је било много више. У доста докумената где се помињу, о њима се говори уопштено, као о дубровачким трговцима у Митровици, чија имена нису забележена. Не треба губити из вида ни то да се у 14. веку још увек нису одређивали конзул и судије за сваки појединачни спор, као што је то било у 15. веку, када у појединим градовима има сачуваних бројних имена дубровачких грађана, као што је то случај на пример у Београду, Смедереву и другим привредно развијеним местима. Управо је у 15. веку забележена тек неколицина дубровачких грађана у Митровици, што сведочи о опадању њиховог интересовања за ово место, поготово што се у то време Београд почиње економски развијати, а за њиме и Смедерево. Томе је сигурно допринело страдање Митровице после Никополске битке 1396. године, али и то што су се у њеној околини оформиле престонице српских деспота у којима су они подстицали развој трговине. У Митровици се трговало најразличитијим стварима, онима за потребе у домаћинству и лову, луксузним предметима, специфичним прехранбеним производима, одећом и посебно тканинама. Све се то могло наћи у радњама Дубровчана и на тргу у Митровици.

Dejana Vasin, MA
Doctorand
Novi Sad
dejanavasin@yahoo.com

TRADESMEN FROM DUBROVNIK IN MITROVICA IN THE XIV CENTURY

SUMMARY:

During the medieval times, people from Dubrovnik had had a very significant role in the trading life of the Balkans and they spread their work onto Hungary through time. At the places suitable for trading business, they formed settlements where a certain number of their fellow citizens used to live and work. One such settlement was in Mitrovica and it was active mostly in the second half of the XIV century. It was an important centre of the Dubrovnik trading afar. The XIV century was the golden era of trading in Mitrovica. This is testified by numerous tradesmen from Dubrovnik who lived, stayed and worked in Mitrovica. Some of them even died and were buried there. A large number of them or their parents, sons or relatives operated in other towns of Serbia and Hungary as well and a lot of them found their way to Budim via Mitrovica. It is a proof of the ramification of their business network. This way, the Square of Mitrovica was included into the trading afar. There are about 60 people from Dubrovnik who lived in Mitrovica that it is possible to identify. Over 40 of them are mentioned in the period 1356-1396 when the colony flourished. Certainly, there must have been much more of them. In many documents that mention them, it is a general story about the tradesmen from Dubrovnik in Mitrovica without the names given. In the XV century, there were only a few people from Dubrovnik recorded in Mitrovica, which testifies of their decreasing interests for Mitrovica, especially since Belgrade began to develop economically at that time and afterwards Smederevo. The suffering of Mitrovica after the Battle of Nicopolis in 1396 had certainly contributed to the mentioned situation, as well as the fact that the Serbian despots formed their capitals near Mitrovica encouraging the trade development. In Mitrovica, people traded most different things, those needed in households and in hunting, luxury items, specific food, clothes and particularly fabrics.